

УДК 378.091.69

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/19.168125>**Марія НАКОНЕЧНА,**
orcid.org/0000-0001-6883-8828

викладач

Львівського техніко-економічного коледжу
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) list79@ukr.net**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ**

Розвиток будівельної галузі нині є найбільш прогресивним і найбільш активним напрямом у країні, а це створює необхідність у висококваліфікованих фахівцях-будівельниках.

У статті розглянуто підготовку молодших спеціалістів будівельного напрямку, їх виробничі функціональні обов'язки, можливі посади. Проаналізовано концептуальну модель і дедуктивну основу вітчизняної освіти – дидактичну тріаду «знання – уміння – навички», її актуальність. На основі наукових досліджень учених-педагогів висвітлено теоретичні аспекти формування фаховості будівельників, обґрунтовано й узагальнено інформацію щодо поняття «професійна компетентність», окреслено теоретичні шляхи її формування, розкрито суть і її основні складові частини, їх взаємозв'язок. Розкрито досліджені вченими першочергові чинники, що впливають на якісну професійну підготовку. Окреслено визначальну роль і пріоритети педагогів. Визначено критерії сформованості професійної компетенції, їхню роль у житті індивіда. Наведено характеристику державних і галузевих стандартів освітньо-кваліфікаційного рівня. Проаналізовано визначені Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу основні базові професійні й соціальні компетентності.

Ключові слова: професійна компетентність, професійні знання, уміння, навички, підготовка фахівців-будівельників.

Mariya NAKONECHNA,
orcid.org/0000-0001-6883-8828

Teacher,

Lviv Technical and Economic College
of National University "Lviv Polytechnic"
(Lviv, Ukraine) list79@ukr.net**THEORETICAL ASPECTS OF THE FORMATION PROFESSIONAL COMPETENCE
OF SPECIALIST IN THE FIELD OF CONSTRUCTION**

The development of the construction industry is currently the most progressive and most active direction in the country, aimed at the European level and requires its modernization, which in turn requires the need for highly skilled builders. The growth of scientific and technological progress, the introduction of innovative technologies, means and materials necessitate the reform of vocational education.

The article deals with the training of junior specialists in the field of construction: their functional duties of production possible positions. The conceptual model and deductive basis of national education – didactic triad “knowledge – ability – skills” are analyzed, its relevance for the present time. On the basis of scientific researches of scientists-pedagogues the theoretical aspects of formation of professionalism of builders are elucidated, information on the concept of “professional competence” is substantiated and generalized, the theoretical ways of its formation are outlined, essence and its main components, their interconnection are revealed.

The criteria of formation of professional competence, their role in the life of the individual are determined. The characteristic of state and industry standards of educational-qualification level, which includes humanitarian, social and economic, natural sciences, professional and practical training courses of junior specialists, and should provide the necessary competencies is given. The main key and basic professional and social competences defined by the European Parliament and the Council of the European Union are analyzed.

The researchers investigate the primary factors influencing qualitative training, namely: value-motivational factor, that is, socially and psychologically sound choice of future profession; choice of educational institution, conscious, responsible attitude to theoretical and practical training, co-ordination in society; professional formation of a student as a specialist-builder for all time.

The decisive role of teachers who must motivate the student and take care of his professional knowledge, develop y, creativity and critical thinking are outlined. Formed over a long period of time, competences (knowledge, ability, practical skills) provide great opportunities for construction professionals to realize themselves in their profession and enter the European labor market, provide decent living standards, physical and psychological health, recognition, self-satisfaction and a normal social environment.

Key words: professional competence, professional knowledge, ability, skills, training of builders.

Постановка проблеми. Суттєве значення для розвитку України завжди мала будівельна галузь. Її розвиток пов'язаний із конкретними умовами життя країни. На початку 90-х рр. будівельна галузь була в занепаді: на зміну великим будівельним об'єднанням і будівельно-монтажним трестам зі значною виробничо-матеріальною базою (цехи й підприємства з виготовлення готової залізобетонної, дерев'яної, металеві й іншої продукції) прийшли малі приватні підприємства з низьким технічним, організаційним рівнем і низькою професійністю кадрів. На сучасному етапі розвитку економіки України виникла гостра необхідність у модернізації будівництва відповідно до європейських стандартів і вимог, що супроводжується потребою у висококваліфікованих фахівцях-будівельниках. В умовах глибоких динамічних реформаційних процесів в Україні, спрямованих на інтеграцію в Європу, залучення до економічного простору держави іноземних компаній та інвесторів спровокувало ріст конкуренції на ринку праці, попит на кваліфікованих компетентних фахівців значно зріс, що зумовило необхідність удосконалення професійної підготовки будівельників, галузь яких є важливою, актуальною в усі часи та найбільш розвиненою в країні.

Аналіз досліджень. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців стало предметом вивчення таких вітчизняних і зарубіжних учених, як Дж. Біггс, С. Гончаренко, Н. Кузьміна, О. Гончарова, З. Курленд, А. Лігоцький, О. Овчарук, В. Ягупов, Т. Мельниченко. Дослідженням розвитку професійної освіти інженерно-технічних фахівців займалися Б. Зепа, В. Ємельянов, Є. Іванченко, І. Козловська, Т. Картель, Л. Сушенцева, В. Кремень, В. Ільїн, Н. Ничкало, В. Краєвський. Досліджували актуальні проблеми підготовки висококваліфікованих фахівців і відображали шляхи їх вирішення у своїх працях такі вчені, як С. Вітвицька, Н. Дем'яненко, В. Манько, О. Пометун, О. Овчарук, О. Локшина, В. Луговий, Г. Онкович, М. Левшин, О. Онопрієнко, Л. Петренко, Н. Побірченко, В. Радкевич, С. Сисоєва, В. Ягупов та ін. У своїх дослідженнях вони ґрунтовно вивчали питання компетентності освіти, її актуальність на ринку, визначали шляхи її впровадження в навчальний процес.

Метою статті є висвітлення та дослідження основних чинників і компонентів формування професійної компетентності конкурентоздатних, висококваліфікованих фахівців будівельного напрямку.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічний прогрес, упровадження інноваційних техно-

логій, матеріалів, використання сучасних засобів механізації й автоматизації будівельних процесів (від проектування до здачі об'єкта в експлуатацію), прагнення суспільства до комфорту, раціональності та креативності зумовлює потребу в модернізації професійно-технічної освіти, застосуванні оновлених прогресивних методологічних і дидактичних інструментів підготовки студентів, спрямованих на їхній професійний розвиток, урахування індивідуальності особистості. Свого часу занепад господарської й економічної сфери України, низька оплата праці зумовили падіння престижу професії будівельника, тому знизилася кваліфікація фахівців, а використання застарілої матеріально-технічної бази та пострадянські погляди й методи педагогічних кадрів зовсім не сприяють її розвитку.

Важливе місце в цій системі займає підготовка молодшого спеціаліста. Згідно з галузевим стандартом молодший спеціаліст будівельної галузі може займати такі посади: технік-будівельник; технік-доглядач; доглядач будови; технік-проектувальник; технік-лаборант (будівництво); технік із нормування праці; технік із підготовки виробництва, а також виконувати свої виробничі функціональні обов'язки (ДГСУ, 2008). У виробничі функції входять такі: виробнича (виконання обов'язків згідно з посадовою інструкцією), дослідницька (збір і аналіз науково-технічної інформації), проектувально-конструкторська (розроблення проектувальної документації), організаційна (оптимізація процесу, упорядкування, визначення тривалості та послідовності робіт), управлінська (уміння керувати кадровим складом, забезпечення досягнення кінцевого результату), технологічна (дотримання відпрацьованого алгоритму), контрольна (здійснення контролю), прогностична (на основі моніторингу здійснювати прогнози професійної діяльності), технічна (виконання технічних робіт у професійній діяльності). Отже, фахівець на основі здобутих знань і умінь може здійснювати виробничу діяльність, контроль і ведення процесу будівництва, проте інтеграційні процеси розвитку України потребують удосконалення та перегляду змісту професійної освіти.

Професійно-технічна освіта згідно із Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. потребує невідкладного забезпечення високої її якості, розроблення сучасних стандартів і їх впровадження, модернізації структури та змісту професійної освіти, здатної розкрити й розвинути індивідуальність особистості. Реформована система професійної освіти має забезпечити не тільки навчання, але й виховання фахівця інженерного профілю,

який би зміг швидко адаптуватися до суспільних вимог, постійно підвищувати та розвивати професійні компетенції, що передбачає відповідальність, рішучість, виявлення творчих здібностей, ініціативність і відповідальність за прийняті рішення. Компетентність (у перекладі з латинської – «competere») означає поінформованість, обізнаність, авторитетність, тобто компетентна людина та, яка добре обізнана у своїй спеціальності, має знання та досвід. Компетентність також можна окреслити як набутий ресурс навчання, досвіду, цінностей, які можна впроваджувати в практику.

Вітчизняна освіта середини та кінця минулого століття формувалася на знаннєвій парадигмі, тобто концептуальній моделі, дедуктивною основою якої була дидактична тріада «знання – уміння – навички», і особлива увага приділялася знанням. Акцент був на засвоєнні знань, що передбачало й розвиток навичок, проте багаторічна педагогічна практика показала, що добрі знання не є гарантом уміння й навичок, точніше, не гарантують успішного їх застосування чи інтегрування. В. Кремень у своїх працях зосереджує увагу на потребі переосмислення змісту навчання, з пріоритетом навчити вчитися, навчити використовувати свої знання та поповнювати їх. Значущим рушійним фактором, що викликав кризу знаннєвої парадигми, є прискорення темпів старіння інформації, яке в сучасних умовах відбувається набагато швидше, ніж завершується цикл навчання в середній і вищій школі (Кремень, 2007: 7). У структуру професійної компетентності більшість дослідників включають, крім професійних знань і вмінь, цінності, здібності, професійно важливі якості, досвід діяльності та готовність до саморозвитку в професійній діяльності. Таке розуміння в цілому досить повне, оскільки в основному відображає універсальну структуру професійної компетентності узагальненого спеціаліста. Близьким є погляд Г. Селевка, який трактує компетенцію як освітній результат, що виявляється в підготовленості випускника до реальності, у можливостях справлятися з поставленими завданнями; як форму поєднання знань, умінь і навичок, що дозволяє ставити мету й досягати її. Компетентність – це інтегральна здатність особистості, яка проявляється в її загальній здатності та готовності до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, які набуті в процесі навчання й соціалізації й орієнтовані на самостійну й успішну участь у діяльності (Селевко, 2004). Академік С. Гончаренко розглядає компетентність як сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективно

професійної діяльності, як уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію. У поняття «компетентність» І. Козловська вводить здатність вибрати оптимальні рішення, аргументовано заперечувати, володіти критичним мисленням, постійно оновлювати знання. Вивчення методів професійного розвитку фахівців є ключовим у психології праці, професійній педагогіці, психології професійного розвитку та діяльності, над якими працюють А. Деркач, Е. Зеєр, Є. Клімов, Г. Кудрявцев, Н. Кузьміна, А. Макарова; окремі проблемні питання висвітлюються в працях О. Бодальова, А. Реана. Такі вчені, як І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Хуторський, компетентнісний підхід до професійної підготовки визначають як методологічний, пріоритетом якого є спрямованість студента на навчання, самовизначення та самоактуалізацію. О. Гулай зазначає, що професійна компетентність – це спроможність фахівця інтегрувати свої знання в досвід і поєднувати з індивідуальними якостями для забезпечення свого професіоналізму (Гулай, 2008).

За дослідженнями А. Хуторського освітня компетенція – це сукупність змістовних орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду для здійснення особистісно й соціально значущої діяльності в суспільстві. В. Ягупов вважає, що компетентність – це якість, інтегрована з інтелектуальними, професійними й особистісними складниками, що формується в процесі підготовки. Сутнісний складник професійної підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів повинен бути зорієнтований на модель спеціаліста, в якій суміщені всі складові частини професійної компетентності, а також цілеспрямоване формування професійної компетенції фахівців будівельної галузі (Ягупов, 2012: 124–123).

Отже, на основі досліджених джерел професійну компетентність майбутніх фахівців будівельного напрямку можна розглядати як цілісну характеристику особистості, сукупність взаємопов'язаних знань, умінь, навичок, що становлять загальний професійний інтелект, професійні позиції й індивідуально-психологічні особливості. На початку розвитку якісної професійної підготовки індивіда можна виокремити такі першочергові чинники:

- ціннісно-мотиваційний фактор, тобто соціально й психологічно обґрунтований вибір майбутньої професії;
- вибір навчального закладу, свідоме, відповідальне ставлення до теоретичного та практичного навчання, набуття та виховування в собі навичок співіснування в соціумі ;

– професійне становлення студента як фахівця-будівельника через усвідомлення, збагачення професійного потенціалу, комунікабельність і професіоналізм на інших дотичних до будівництва сферах, готовність до інновацій.

Л. Сушенцева зазначає, що в ключові компетенції професійної освіти входять комунікативні навички та здібності; уміння розв'язувати поставлені задачі, планувати й шукати шляхи їх вирішення для забезпечення потрібного результату; співпраця, уміння працювати в команді; саморозвиток, критичне й аналітичне мислення; компенсаційна готовність, що передбачає підприємливість, здатність відповідально проектувати свою діяльність; володіння інформаційними технологіями.

У своїй праці О. Гулай розглядає компетенцію як міру, ступінь, повноту її досягнення конкретним суб'єктом освітньої діяльності, а професійну компетентність – як сукупність взаємопов'язаних чинників (знання, уміння практичні та пізнавальні, мотивація, життєві цінності й особистий досвід) (Гулай, 2008: 64).

Таке визначення змісту професійної компетенції є обґрунтованим і дослідженим, оскільки компетентний фахівець володіє теоретичною, практичною підготовкою, сформованими професійними, особистісними, психологічними якостями та комунікаціями, позитивним ставленням до професії, бажанням удосконалювати свої знання, сформованими пріоритетами та цінностями. Професійна компетентність – це здатність майбутнього спеціаліста мобілізувати отримані знання, набуті навички та досвід у процесі навчання й інтегрувати все це в професійну діяльність. Професійна компетентність є, по-перше, процесуальною, тобто вона формується в діяльності й у ній і виявляється; по-друге, формується не лише в процесі навчання в спеціалізованих закладах освіти, але й під впливом навколишнього середовища, тобто в рамках формальної, неформальної та інформальної освіти; по-третє, описує професійний потенціал майбутнього фахівця, який проявляється в професійній діяльності, як правило, у стандартних, а також нестандартних ситуаціях (творчий фахівець).

В основі професійного розвитку лежать ключові компетентності, які забезпечують формування навичок і є базовим складником актуалізації й інтеграції професійної компетентності. Розвиток професійних компетентностей молодших спеціалістів будівельного профілю також забезпечується освітніми стандартами та програмами зі спеціальностей, об'єднаних у модулі, у системі професійної освіти, що враховує їх міжпредметне структуроване поєднання, комплексність і системність, а

освітній стандарт дозволяє гарантувати розвиток ключових і професійних компетентностей студента, їх багатогранне соціальне застосування.

Державні та галузеві стандарти, освітньо-професійна програма навчальних закладів I – II рівня акредитації передбачають цикли, що забезпечують освітньо-кваліфікаційний рівень студентів будівельного напрямку, базові професійні та ключові компетентності, що включають таке:

– цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки (історія України, українська мова за професійним спрямуванням, культурологія, філософія, основи економічної теорії, основи права, соціологія, іноземна мова);

– цикл природничо-наукової підготовки (вища математика, фізика, хімія, теоретична механіка, опір матеріалів, основи підприємництва й управлінської діяльності);

– цикл професійної та практичної підготовки (метрологія та стандартизація, інженерне креслення, будівельні конструкції, будівельна механіка, будівельне матеріалознавство, основи розрахунку будівельних конструкцій, охорона праці, санітарно-технічне обладнання будівель, економіка будівництва, електротехніка в будівництві, будівельна техніка, основи систематизованого проектування, технологія й організація будівельного процесу, навчальна виробнича практика, технологічна та переддипломна практики). Ці цикли передбачають розвиток і набуття соціально-особистісних компетенцій (розуміння сприйняття інших людей, здатність до критики та самокритики, комунікабельність, наполегливість, толерантність, відповідальність); загальнонаукових компетенцій (основні поняття про філософію, соціологію, історію, базові знання з економіки та права, базові знання з математики й інформатики, навички роботи в комп'ютерних мережах, базові знання зі спеціальностей); інструментальних компетенцій; загальних професійних (уміння читати та розуміти будівельні креслення, користуватися нормативною та довідковою літературою, здатність планувати й організувати будівельні роботи, володіти технологією будівництва та застосовувати інформаційні, комп'ютерні програми, уміти працювати в команді, бути відповідальним та ін.) і спеціалізованих професійних компетенцій (уміти використовувати теоретичні знання на практиці, розробляти проектно-кошторисну документацію, складати технічну документацію, підбирати машини та механізми для виконання будівельних робіт, розуміти технологію реконструкції, будівництва, ведення будівельних робіт, їх організацію й ін.) (ДГСУ, 2008).

На сучасному етапі розвитку ринку праці висококваліфікований фахівець будівельного профілю має можливість оволодіти необхідними навичками, знаннями й уміннями, але за умови комплексної його професійної підготовки, тобто педагога навчального закладу повинні працювати злагоджено, оскільки наявний високий рівень міжпредметного взаємозв'язку.

На європейському рівні поняття «компетентність» висвітлюється як загальноосвітні вміння, спеціальні та практичні навички, особистісні характеристики та здатність застосувати їх у соціальному середовищі.

Європейський парламент і Рада Європейського Союзу соціальні та професійні компетенції визначають як набір знань, навичок і відношень, що стосуються ситуації; виокремлюють ключові компетенції (ті, які необхідні всім громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та можливості працевлаштування), визначають їх еталонні рамки:

- спілкування рідною мовою;
- спілкування іноземними мовами;
- знання математики та загальні знання у сфері науки й техніки;
- навички роботи із цифровими носіями;
- навчання заради здобуття знань;
- соціальні та громадянські навички;
- ініціативність і практичність;
- обізнаність і самовираження у сфері культури.

Усі основні компетенції вважаються однаково важливими, оскільки кожна з них допомагає успішному життю в суспільстві, що будується на знаннях. Багато компетенцій є близькими та пов'язаними: аспекти, які є основними в одній галузі, допомагають в іншій. Загальні знання мов, освіченість, здатність до кількісного мислення й обізнаність у сфері інформаційних і комунікаційних технологій – це необхідна основа для навчання, а навчання заради здобуття знань включає всю навчальну діяльність. Еталонними рамками є низка пунктів: критичне мислення, творчість, ініціативність, уміння вирішувати проблеми, оцінка ризику, уміння приймати рішення та вміння конструктивно керувати емоціями. Усі вони важливі для всіх восьми основних компетенцій (Пастушенко, 2007).

Висновки. Таким чином, професійна компетентність – це інтегроване професійне, психологічно-соціальне та суб'єктивне формування студента як фахівця професійної діяльності, набуте в процесі формальної, неформальної й

інформальної освіти, яка акумульована в теоретичних і практичних знаннях і вміннях, особистісних індивідуальних характеристиках, здатних забезпечити гідну конкурентоздатну професійну діяльність. Пріоритетом навчального закладу та педагогічного колективу повинен бути індивід, його професійний розвиток, цілеспрямоване формування спеціаліста будівельної галузі із забезпеченням усіх необхідних компетенцій; збагачення знаннями, досвідом і моральними засадами, які можна було б застосувати в критичних ситуаціях, вирішенні нагальної проблеми та прийнятті адекватних рішень. Однак і сьогодні в практиці формування державних і галузевих стандартів професійної освіти виникають проблеми методологічного, соціально-економічного, організаційного та нормативно-правового характеру.

Окрім того, сформований професійно компетентний молодший спеціаліст будівельного профілю повинен уміти таке:

- орієнтуватися в проектно-кошторисній і нормативно-довідковій документації;
- організувати роботу на будівельному майданчику;
- контролювати технологічний процес, усувати порушення та забезпечувати якість;
- контролювати дотримання вимог із техніки безпеки;
- забезпечувати всі необхідні виробничі функції;
- володіти соціальними компетенціями; знати:
 - технологію й організацію будівельного процесу, проектно-кошторисну документацію, будівельні норми й правила;
 - будівельно-конструктивні рішення будівель, основи розрахунку будівельних конструкцій;
 - трудове законодавство, норми й правила з охорони праці;
 - економіку й організацію праці, планування, управління колективом, норми оплати праці.

Визначені фундаментальні вектори формування фаховості майбутніх будівельників повинні домінувати в процесі реформи професійної технічної освіти; основу цих процесів необхідно зосередити власне на особистості студента, якнайповніше виявити можливий його потенціал і розвиток. Окрім того, професіональне становлення індивіда забезпечує його рівень життя, фізичне та психологічне здоров'я, визнання, самозадоволення та нормальне суспільне середовище, тобто значущість професійних і соціальних компетентностей беззаперечно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брюханова Н. Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті: монографія. УПА – Харків: НТМТ, 2010. 438 с.
2. Гулай О. Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти: дис. д-ра пед. наук 13.00.04. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2016. 435 с.
3. Давыдов В. Проблемы развивающего обучения. М.: Директмедиа Паблшинг, 2008. 613 с.
4. Державний галузевий стандарт України, освітньо-кваліфікаційна характеристика молодшого спеціаліста напрямку підготовки «будівництво». Київ: Міністерство освіти і науки України, 2008.
5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р.
6. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006–2010 рр. Збірник нормативно-правових документів з вищої освіти. Київ, 2007. 87 с.
7. Кремень В. Нові вимоги до освіти та її змісту. Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (національного курикулуму) загальної середньої освіти для 21 століття: матеріали Всеукр. наук.-пр. конф., 26–27 червня 2007 р. К.: ТОВ УВПК «Ексоб», 2007. С. 3–10.
8. Лузан П., Ягупов В., Лук'яненко І., Пятничук Т., Михнюк М. Модульно-компетентнісний підхід у підготовці кваліфікованих робітників будівельної та машинобудівельної галузей: монографія. Київ: 2015. С. 99–100.
9. Луговий В. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. К.: Педагогічна думка, 2009. С. 5–17.
10. Микуляк О., Матвєєв Г., Костюченко М. Модульна система професійного навчання: навчально-методичний посібник. Донецьк: Юго-Восток ЛТД, 2002. 246 с.
11. Пастушенко Р. Український курикулум загальної освіти: етюд в тонах теорії рівнів навченості. Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (національного курикулуму) загальної середньої освіти для 21 століття: матеріали Всеукр. наук.-пр. конф., 26–27 червня 2007 р. К.: ТОВ УВПК «Ексоб», 2007. С. 152–167.
12. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя: Рекомендації 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради(ЄС) від 18.12.2006 р.
13. Селевко Г. Компетентности и их классификация. Народное образование. 2004. № 4. С. 140.
14. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.: Указ Президента України №34/2013. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/15828/>.
15. Шевченко Г. Концептуальна сутність компетентнісного підходу: європейський вимір. Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. К.: Педагогічна думка, 2009. С. 121–130.
16. Ягупов В. Компетентнісний підхід у професійній підготовці фахівців у системі професійно-технічної освіти. Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. праць: у 5 т. К.: Пед. думка, 2012. Т. 4: Професійна освіта і освіта дорослих. С. 124–134.

REFERENCES

1. Briukhanova N. Osnovy pedahohichnoho proektuvannia v inzhenerno-pedahohichnii osviti: Monohrafiia [Fundamentals of pedagogical designing in engineering-edagogical education: Monograph]. UIPA. Kharkiv: NTMT, 2010. 438 p. [in Ukraine]
2. Hulai O. Teoretyko-metodychni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv budivelnoho profilu v umovakh neperervnoi osvity [Theoretical and methodical bases of professional training of future specialists of building profile in conditions of continuous education. Dis Doctor of Pedagogy: 13.00.04]. Dys. d-ra ped. nauk: 13.00.04, Khmelnytska humanitarno-pedahohichna akademiia: 2016. 435p. [in Ukraine]
3. Davydov V. Problemy razvyvaiucheho obuchenye [Developmental learning problems]. M.: Direktmedya Pablesyinh, 2008. 613 p. [in Russian]
4. Derzhavnyi haluzevyi standart Ukrainy, osvitno-kvalifikatsiina kharakterystyka molodshoho spetsialista, napriamku pidhotovky budivnytstva [State sectoral standard of Ukraine, educational qualification characteristic of junior specialist, direction of construction preparation], Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2008 [in Ukraine]
5. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 [The Law of Ukraine “On Education” dated September 5, 2017]. [in Ukraine]
6. Kontseptsiiia Derzhavnoi prohramy rozvytku osvity na 2006–2010 roky [The Concept of the State Program for the Development of Education for 2006–2010], Zbirnyk normatyvno-pravovykh dokumentiv z vyshchoi osvity, Kyiv 2007. 87 p. [in Ukraine]
7. Kremen V. Novi vymohy do osvity ta yii zmistu. Vyklyk dlia Ukrainy: rozrobka ramkovykh osnov zmistu (natsionalnoho kurykulumu) zahalnoi serednoi osvity dlia 21 stolittia [New requirements for education and its contents]: materialy Vseukr. nauk.-pr. konf., 26–27 chervnia 2007 r. K. : TOV UVPK “Eksob”, 2007. Pp. 3–10 [in Ukraine]
8. Luzan P., Yahupov V., Luk'ianenko I., Piatnychuk T., Mykhniuk M. Modulno-kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi kvalifikovanykh robotnykiv budivelnoi ta mashynobudivelnoi haluzei [Modular-competent approach in the training of skilled workers of the building and machine-building industries]: monohrafiia. Kyiv: 2015. Pp. 99–100. [in Ukraine]
9. Luhovyi V. Yevropeiska kontseptsiiia kompetentnisnoho pidkhodu u vyshchii shkoli ta problemy yii realizatsii v Ukraini [The European Concept of Competency Approach in Higher School and the Problems of its Implementation in Ukraine]. Realizatsiia yevropeiskoho dosvidu kompetentnisnoho pidkhodu u vyshchii shkoli Ukrainy: materialy metodolohichnoho seminaru. K.: Pedahohichna dumka, 2009. Pp. 5–17 [in Ukraine]

10. Mykuliak O. Modulna systema profesiinoho navchannia: navchalno-metodychnyi posibnyk [Modular system of professional education: a teaching manual]. Donetsk: Yuho-Vostok LTD, 2002. 246 p. [in Ukraine]
11. Pastushenko R. Ukrainnyi kurykulum zahalnoi osvity: etiud v tonakh teorii rivniv navchenosti [Modular system of professional education: a teaching manual]. Vyklyk dlia Ukrainy: rozrobka ramkovykh osnov zmistu (natsionalnoho kurykulumu) zahalnoi serednoi osvity dlia 21 stolittia: materialy Vseukr. nauk.-pr. konf., 26–27 chervnia 2007 r. K. : TOV UVPK «Eksob», 2007. Pp. 152–167 [in Ukraine]
12. Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia: Rekomendatsii 2006/962/JeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady (JeS) vid 18.12.2006 r. [Recommendation 2006/962 / EC of the European Parliament and of the Council (EC) on core competences for lifelong learning of December 18, 2006] [in Ukraine]
13. Selevko H. Kompetentnosty y ykh klasyfikatsiia [Competencies and their classification]. Narodnoe obrazovanye. 2004, Nr 4. P. 140 [in Russian]
14. Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 r.: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 34/2013 [“On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021”]. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/15828/> [in Ukraine]
15. Shevchenko H. Kontseptualna sutnist kompetentnisoho pidkhodu: yevropeyskyi vymir [Conceptual essence of competence approach: European dimension]. Realizatsiia yevropeiskoho dosvidu kompetentnisoho pidkhodu u vyshchii shkoli Ukrainy: materialy metodolohichnoho seminaru. K.: Pedahohichna dumka, 2009. Pp. 121–130 [in Ukraine]
16. Iahupov V. Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv u systemi profesiino-tekhnichnoi osvity [Competency approach in professional training of specialists in vocational education system]. Pedahohichna i psykhologichna nauky v Ukraini: zb. nauk. prats: v 5 t. K.: Ped. dumka, 2012. T. 4: Profesiina osvita i osvita doroslykh. Pp. 124–134 [in Ukraine]

Статтю подано до редакції 19.04.2018 р.